

Öğretmen Eğitsel Değerler Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlik Analizi

Ekber TOMUL* , Kazım ÇELİK**

Özet

Bu çalışmada, öğretmenlik mesleğinin eğitsel değerlerini belirlemek için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracını geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Eğitsel değerler ölçeğinin madde havuzu Husu ve Tirri (2007)'nin belirledikleri 42 maddeden oluşturulmuştur. Eğitsel değerler ölçeği Denizli ve Burdur il merkezinde bulunan ilköğretim okullarında görev yapan 317 sınıf ve branş öğretmenine uygulanmıştır. Eğitsel Değerler Ölçeği'nin (EDÖ) KMO değeri ve Bartlett testi sonuçları incelenmiş ve değerlerin istatistiksel olarak anlamlı olması [KMO: 0.971 $\chi^2=12939,275$, $sd = 820$, $p < .001$] sonucundan hareketle veri setinin faktörleştirmeye uygun olduğuna karar verilmiştir. Eğitsel Değerler Ölçeğinin yapı geçerliliği açımlayıcı faktör analizi ile belirlenmiştir. Yapı geçerliliği kuramsal açıklamalar doğrultusunda üç faktörlü olarak analiz edilmiştir. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçek "bireysel, sosyal ve ilişkisel" eğitsel değerleri içeren üç boyuttan oluşmaktadır. Bu üç boyut toplam varyansın %68,253'ünü açıklamaktadır. Eğitsel Değerler Ölçeği'nin güvenirliliği ise Cronbach Alpha katsayısı ve madde toplam korelasyonları incelenmiş ve güvenirlilik katsayılarının oldukça yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu çalışma sonucunda, Eğitsel Değerler Ölçeğinin öğretmenlerinin eğitsel değerlerini belirlemede kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Eğitsel değerler, ölçek geliştirme, değerler, mesleki değerler.

A Scale on Teachers' Pedagogical Values: A Reliability and Validity Analysis

Abstract

This study aimed to develop a measuring tool with the aim of determining pedagogical values of teaching profession. The item pool for the scale of pedagogical values consisted of 42 items which were determined in the study of Husu and Tirri (2007). The participants were 317 primary school and subject matter teachers who work at the primary schools in the city centers of Burdur and Denizli. After KMO values and Bartlett test results were analyzed for the Pedagogical Values Scale, the data set seemed to be suitable for factor analysis based on the statistically significant findings [KMO: 0.971 $\chi^2=12939,275$, $sd = 820$, $p < .001$]. The exploratory factor analysis was used to evaluate the construct validity for the Pedagogical Values Scale. The construct validity was analyzed in three factors based on the theoretical explanations. As a result of the exploratory factor analysis, three factors were found as "individual, social and relational". These three factors accounted for 68.253% of total variance. The results indicated that the Pedagogical Values Scale is a valid and reliable instrument in order to determine the pedagogical values of teachers.

Key Words: pedagogical values, scale development, values, professional values.

* Doç.Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı. Burdur.
e-posta: etomul@mehmetakif.edu.tr

** Doç.Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü , Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı. Denizli.
e-posta: kcelik@pau.edu.tr

Giriş

Günümüzde okullar akademik başarı kadar sosyal edinimleri de kazandıracak güvenli düzenli ve etkili öğrenme ortamlarını sağlama baskısı altındadırlar (Tirri, Campbell, Gearon, Lovat, 2012). Eğitim ortamları, bireylerin sosyalleşmesine ve iletişim biçimlerinin gelişimine büyük ölçüde katkı sağlayan, aynı zamanda da belirli tutum ve davranışların kazandırıldığı, yeni tutum ve davranışların üretildiği yerlerdir (Tomul, 2012). Bu tutum ve davranışların en başında ise değerler gelmektedir. Değerler, öğretmen ile okul arasındaki yakın ilişkinin sonucunda okuldaki eğitimin önemli bir parçası haline gelmiştir (Tirri, Campbell, Gearon, Lovat, 2012). Slattery ve Rapp (2003) öğrencilerin değer oluşturmalarında okulun değerler sisteminin önemini belirtmektedirler. Husu ve Tirri (2007) okulların sadece entelektüelliği barındıran yerler olarak değil aynı zamanda sosyalliği ve duygusallığı içeren yerler olarak öğretmenler tarafından kabul edildiğini vurgulamışlardır. Bunun içindir ki okulun değerler sistemi öğrencilerin pedagojik uygulamalarını derin bir biçimde etkilemektedir. Sarı (2005), eğitimin değer aktarımının yapıldığı bir süreç olduğunu ve öğretmenlerin sahip olduğu değerlerin de öğrencilere yansıtacağını belirtmektedir. Aktepe ve Yel (2009), değer oluşumunun toplumun değer yargılarına, toplum tarafından kabul edilen tutum ve davranışlara göre şekillendiğini ifade etmektedirler.

Değer kavramı kaynaklarda çok çeşitli şekilde tanımlanmaktadır. Değerlerin genelde ahlakla ilişkilendirildiği görülmektedir. Ancak ahlak, insani değerlerin sadece bir kısmını yansıtmaktadır. Değerlerle ilgili tanımların çeşitliliğinin nedeni, değer algısının kişilere, çevreye, zamana, mekâna ve toplumsal ilişkilerin yapılarına göre değişmesi, yerel ya da evrensel düzeyde tanımlanması ve pek çok bilim dalının incelediği bir konu olmasından kaynaklanmaktadır. Değerler, felsefe, sosyoloji, sosyal psikoloji, ekonomi, sosyal antropoloji, eğitim gibi bilimlerle ahlak ve dinin araştırma sahasında yer alan bir konudur. Değer; felsefede insan ilişkilerinde ortaya çıkan, hayata yön veren fikir, inanç, eylem ve idealler olarak tanımlanırken, iktisatta mal ve hizmet alış verişi, sosyolojide insanlar arasındaki

ilişkiyi düzenleyen davranışlar ve düşünceler, psikolojide ise bir şeyin arzu edilebilir veya arzu edilemez olduğu hakkındaki inanç olarak tanımlanmıştır. Eğitim Bilimleri ise değeri hem insan hem toplum boyutuyla ifade etmektedir. Yani, felsefenin ve sosyolojinin bakış açısı birlikte kullanılmıştır. İnsan boyutuyla değer, öğrenim çağındaki bütün bireylerin uygun ahlaki kararlar almasına ve davranışlar sergilemesini sağlayacak duygu, düşünce ve davranışlardır (Ekşi, 2003; Özensel, 2003; Taşdan 2008; Aşıcı, 2009; Vurgun, ve Öztöp, 2011).

Değerler neyin ne olması gerektiğini açıklayan ölçütlerdir. Değerler soyut olduğu için gözlenmesi zordur ve davranışa dönüştüklerinde sezilirler. Değerler soyut kavramlar olmalarına rağmen sonuçları somut olmakta ve inandıklarımız ile davranışlarımız arasında bir köprü oluşturmaktadırlar. Başarma arzusu kişilik ile ilgili iken, bunu nasıl gerçekleştirdiğimiz değerlerimiz ile ilgili olmaktadır (Baltaş, 2009). Rokeach (1973) değeri, özel bir davranış tarzı veya bir durum karşısında kişisel ve sosyal tercih durumu olarak tanımlamaktadır (Akt. Akbaba Altun, 2003). Aydın (2011), değerlerin özelliklerini sıralarken, kişinin kendi tercihi olduğunu, benimseme ve inançla ilgili olduğunu, değerlerin her durumda olumluluk taşıdığını, ortak olabileceklerini ve sosyal özellik taşıdıklarını ifade etmiştir. Değerlerin, aynı zamanda kişileri etkileyerek topluma bağlanmayı sağlama ve kişilerin toplumun kimliğini benimsemesine yardımcı olma gibi özellikleri de vardır.

Uyan'ın (2002) yaptığı araştırmada öğretmenlerin okulda en çok önem verdikleri beş iş değerinin; başarıma, yeteneğini kullanma, estetik, bireysel gelişim ve fedakârlık olduğu, en az önem verdikleri değerlerin ise fiziksel güç, risk, fiziksel etkinlik ve kültürel kimlik olduğu saptanmıştır. Sağnak'ın (2005) çalışmasına göre ise öğretmenler, ilk beş sırada "adil olmak, itaat, ahlaki tutarlılık, düzenlilik, açık görüşlülük ve gayret" değerlerini seçerek bunların önemli olduğunu vurgulamışlardır. Husu ve Tirri (2007), yaptıkları eylem araştırmasında öğretmenlerin değerlerini bireysel, sosyal ve ilişkisel olarak üç kategoriye ayırmışlardır. Araştırmacılar, bu temel üç

kategorinin altı alt kategorisinin olduğunu belirtmektedirler. Yılmaz (2006) Türkiye'deki ilköğretim okullarında öğretmenlerin en çok önem verdikleri bireysel değerlerin "adalet, dürüstlük, insana saygı, eşitlik ve sorumluluk" olduğunu belirtmektedir. Tunca ve Sağlam (2013), yaptıkları çalışmada ilköğretim öğretmenlerinin mesleki değer yapılarının "farklılıklara saygı duyma, kişisel ve toplumsal sorumluluk, şiddete karşı olma, işbirliğine açık olma" dört alt boyutta incelenebileceğini belirtmektedirler.

Öğretmenlerin görevleri formal olarak belirlenmesine rağmen meslekleri gereği etkileşim içinde oldukları çevre ile ilişkileri nedeniyle informal yönü formal yönüne ağır basan bir meslektir. Öğretmenlik mesleğinin formal yönü nedeniyle, öğretmenler eğitim-öğretim içeriğini belirlemede özgür değillerdir. Öğretmenler, informal boyutta eğitim ortamında bir mesleki kimlik algısı yaratarak mesleki değerleri oluştururlar. Öğretmenlik aynı zamanda etik yönü olan eğitsel ağırlıklı bir meslektir. Eğitsel değerler öğretmen davranışlarına yön veren tutum, beklenti ve normlarla ilgilidir. Eğitsel değerler daha çok okulda öğretmenler arasında, öğretim sürecinde öğretmen-öğrenci etkileşimi sonucunda ve plansız olarak oluşur. Husu ve Tirri (2007), öğretmenlerin mesleki bilgilerini oluşturan pedagojik, sınıf ve müfredat bilgileri ile ilgili değer ve inançların ihmal edildiğini vurgulamaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin mesleki davranışları kabul edilebilir standartlar tarafından yönlendirilmelidir. Öğretmenlerin okuldaki günlük çalışmalarına rehberlik eden pedagojik değerlerinin içerik ve yapısını inceleme sorunu eğitim araştırmacılarının uzun zamandır dikkatini çeken bir konudur. Türkiye'de öğretmenlerle ilgili değerler konusu; örgütsel, mesleki ve öğretim yönleri ile araştırma konusu yapıldığı görülmektedir (Doğanay ve Sarı, 2004; Taşdan, 2008; Akbaş, 2009; Aktepe ve Yel, 2009; Tunca ve Sağlam, 2013). Yurt dışında konu ile ilgili yapılmış çalışmalar bulunmasına rağmen (Kjellin, Mansson, ve Vestman, 2009; Campbell, 2003; Husu ve Tirri 2007; Tirri, Campbell, Gearon, Lovat, 2012) yurt içinde yapılan çalışmalar ise daha çok mesleki değer eksenlidir. Öğretmenlik mesleğinin önemli bileşeni olan eğitsel değerleri belirleyecek bir ölçme aracının geliştirilmesi, öğretmenlik

mesleğinin gerektirdiği eğitsel değerlerin bir bütün olarak anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklemini, Denizli ve Burdur il merkezlerinden seçilen resmi ilköğretim okullarında 2010-2011 eğitim-öğretim yılında görev yapmakta olan öğretmenler oluşturmaktadır. Çalışma grubunda yer alan 317 öğretmenin % 46.5'si kadın (148), % 53.5'i erkektir (169). Katılımcıların, % 55.7'si sınıf öğretmeni, % 44,3'ü ise branş öğretmenidir. Öğretmenlerin % 13,2'si (42) 1-5 yıl, % 15,1'i (48) 6-10 yıl, %23'ü (73) 11-15 yıl, % 15,4'ü (49)16-20 yıl, % 33,3'ü (106) ise 20+ üzeri kıdeme sahiptir. Katılımcıların %17,6'sı (56) ilk yıl, %14,8'i (47) ikinci yıl, %33,6'sı (107) 3-5 yıl, %23,3'ü (74) 6-10 yıl, %7,9'u (25) 11-15 yıl, %2,2'si (7) ise 16-20 yıl arasındadır aynı okulda görev yapmaktadır.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Bu çalışmanın veri toplama aracı geliştirilirken Husu ve Tirri'nin (2007) öğretmenlerin değer açıklama sürecini inceledikleri eylem araştırması sonucunda oluşturdukları 42 maddelik öğretmenlerin pedagojik değerler listesinden yararlanılmıştır. Ölçekteki değerler, pedagojik değerlerin hem kuralcı hem de betimleyici temellerini incelemektedir (Husu ve Tirri; 2007). Husu ve Tirri (2007) değer açıklama sürecini [process of value clarification] kullanarak gerçekleştirdikleri çalışmalarında, öğretmenlerin mesleki değerleri ve okula ilişkin inanç ve değerlerini ortaya koymaya çalışmışlardır. Aynı çalışmada öğretmenlerin etik ve pedagojik değerler sistemi belirlemiş ve boyutlandırılmıştır.

Husu ve Tirri (2007) tarafında gerçekleştirilen nitel çalışmada listelenen 42 okul temelli değer ifadesi bu çalışmada araştırmacılar tarafından nicel ölçeğe dönüştürülmüştür. Bu süreçte, 42 madde öncelikle Türkçeye çevrilmiştir. Türkçeye çevrilen maddeler Türkçe eğitimcisi tarafından incelenmiş, uzman önerileri doğrultusunda özü değiştirilmeden maddeler yeniden ifade edilmiştir. Daha sonra listede yer alan değerlere ilişkin kavramların açıklığı, anlaşılabilirliği ve uygunluğu yönünden değerlendirilmek

üzere ölçek, iki alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan, her bir maddeyi, açıklığı-anlaşırlığı ve ilgili değerlerin davranış göstergesi olup olmadığı açısından, form üzerinde belirtilen "uygunluk derecelerini" (madde uygun, uygun değil, değiştirilebilir) dikkate alarak değerlendirmeleri istenmiştir. Uzmanlar mevcut maddelerle ilgili görüş belirtmekle birlikte ek maddeler (yeni) eklenmesini önermişlerdir. Ancak bu çalışma Husu ve Tirri'nin (2007) belirledikleri listeyi temel aldığı için önerilen maddeler eklenmemiştir. Mevcut maddeler, önerilen düzeltmeler dikkate alınarak yeniden ifade edilmiştir. Ölçek, ön uygulama için branş ve sınıf öğretmenlerinden oluşan 28 kişilik bir gruba uygulanmıştır. Katılımcılardan taslak ölçekte yer alan maddelerdeki ifadelerin kendilerini yansıtıp yansıtmadığını beşli Likert tipi dereceleme ölçeğinde belirtmeleri istenmiştir (1=hiç katılmıyorum, 5=tamamen katılıyorum). Ayrıca katılımcılardan ölçekteki anlaşılmayan maddelere ilişkin önerilerini not etmeleri istenmiştir. Gerçekleştirilen ön uygulama sonrasında, maddelerin anlaşılabilirliği ile ilgili olarak 28 katılımcı 5 madde ile ilgili öneri sunmuştur. Öneriler doğrultusunda maddelerle ilgili düzenleme yapılmış, 42 maddelik ölçek, geçerlik-güvenirlik çalışmalarının yapılması için uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Ölçek verileri kodlanırken 5 madde olumsuzluk ifade ettiği için ters kodlanmıştır.

Bulgular

Yapı geçerliği

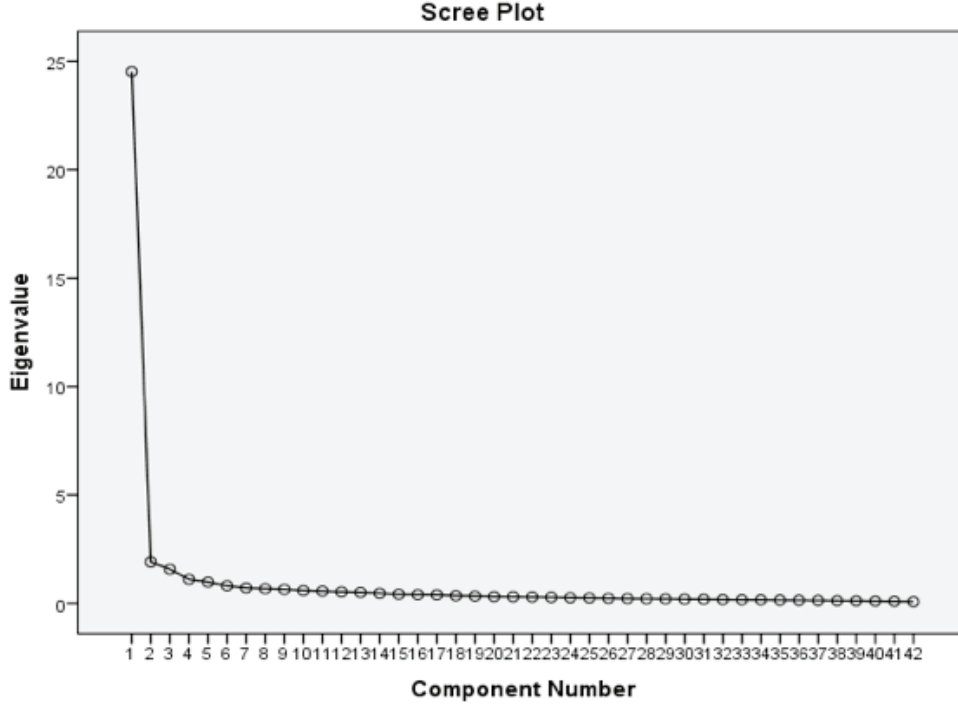
Eğitsel Değerler Ölçeği (EDÖ) veri setinin faktör analizine uygunluğunu belirlemek için KMO değeri ve Bartlett testi sonuçları incelenmiştir. Analiz sonucunda KMO değerinin 0.971, Bartlett Küresellik testi sonucunda ise Ki-kare değerinin istatistiksel olarak anlamlı olması [$\chi^2=12939,275$, $sd = 820$, $p < .001$] nedeniyle veri setinin faktörleştirmeye uygun olduğuna karar verilmiştir (Büyüköztürk, 2006).

EDÖ'nin genelinden alınan en düşük puan 66 iken, en yüksek puan 170 (Ranj=104) olup genel ortalama 131,1586'dur. Ortalama değer 134,2000 olan ortancaya yakındır. Standart sapma değeri 25,43, varyans ise 646,712'dir. Analizlerde puanların çarpıklık katsayısı (Skewness) " -0,389" (Kurtosis -0,586) olarak

hesaplanmıştır. Çarpıklık katsayısının "0" olması ortalamaya göre tam simetrik dağılım gösterdiği anlamına gelmektedir. Çarpıklık katsayısının +1 ile -1 sınırları içinde kalması ise, puanların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanabilir (Büyüköztürk, 2007). Çarpıklık katsayısıyla elde edilen değerler sıfıra yakın olduğundan puanların normal dağılım gösterdiğini söylemek mümkündür.

Çalışmada EDÖ'nün faktör yapısının analizi, açımlayıcı faktör analizinin bir tekniği olan temel bileşenler analizi tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Kullanılan temel bileşenler analizi tekniğine göre (döndürmesiz olarak), Kaiser-Guttman ilkesi gereği, EDÖ'nin özdeğerleri 1'den büyük dört (4) faktörlü bir yapı olduğu belirlenmiştir. Bu 4 faktör (1. Faktör %58,387, 4. Faktör %1,008) toplam varyansın % 69,362'sini açıklamaktadır. Bu dört faktörün ortak varyanslarına göre maddelerin yük değerleri 0,508 - 0,801 arasında değişmektedir. Component Matrix tablosu incelendiğinde 42 maddenin birinci faktör yük değerlerinin 0,654 ve üzerinde, bir maddenin (3. madde) yük değeri ise 0,126'dır. Bu bulgular ölçeğin genel bir faktör yapısına sahip olduğunu göstermektedir.

İlk üç bileşen dışındaki faktörler altında toplanan maddelerin ya sayıca çok az olduğu (4. faktör bir madde) ya da iki bileşen altındaki yüklerinin birbirine yakın olduğu görülmüştür (Madde 6, 18, 21, 32, 38, 40). Faktör sayısına karar verilirken her bir faktörün toplam varyansa yaptığı katkı da dikkate alınmış varyans açıklama işlevinin büyük bölümünü özdeğeri 1'den büyük olan 4 faktörden ilk 3'ünün gerçekleştirdiği görülmüştür. Bu faktörlerden ilkinin öz değeri 24.523'dür ve açıklanan toplam varyansa % 58,387 düzeyinde bir katkı sağlamaktadır. Üçüncü faktörün özdeğeri ise 1.578'dir ve açıklanan toplam varyansa katkısı % 3.758 düzeyindedir. İlk üç faktör % 66,702'lük bir varyans açıklamaktadır. Bu değerler tek başlarına ele alındığında, ölçeğin üç faktörlü bir yapı gösterdiği düşünülmektedir. Üç faktörlü yapıyı çizgi grafiği (screeplot) sonucu da desteklemektedir (Şekil 1). Bu üç faktörlü yapı, Husu ve Tirri'nin (2007) çalışmalarında da belirlediği üçlü kategori ile uyumludur. Husu ve Tirri'nin (2007) çalışmalarına göre eğitsel değerler; bireysel, sosyal ve ilişkisel değerler boyutlarından oluşmaktadır.

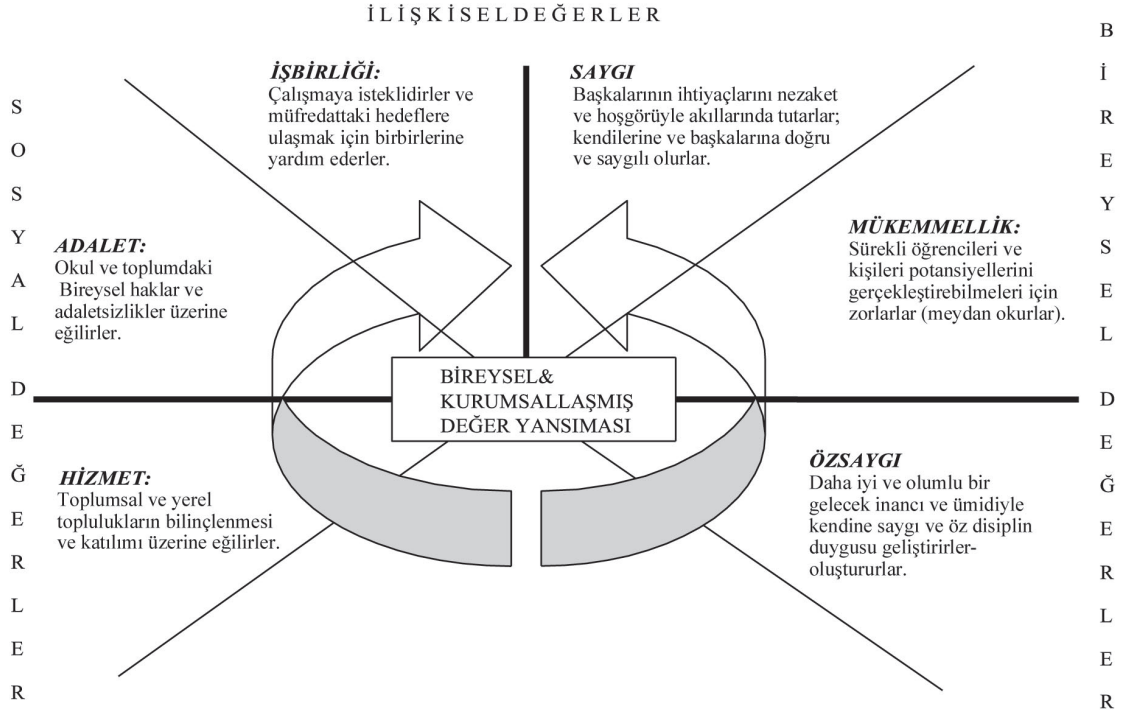
Şekil 1. Eğitsel Değerler Ölçeği faktör yapısı çizgi grafiği (screeplot)

Alan uzmanları, ölçeğin faktör yapısının Kaiser-Guttman ilkesi ile birlikte kuramsal açıklamaların da dikkate alınarak belirlenmesinin daha doğru olacağı vurgulanmaktadır (Akbulut 2010; Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010; Tunca ve Sağlam 2013). Ayrıca, Büyüköztürk (2002), faktörlerin içerdiği maddelerin tanımlanabilmesine olanak sağlayan faktör döndürme sonuçlarının incelenmesinin de önemli olduğunu belirtmektedir. Bu görüşler doğrultusunda, faktör yapılarının kolay yorumlanmasını sağlamak ve bir faktördeki birbiriyle yüksek ilişkili maddeleri bir araya getirmek için döndürme (rotation) tekniği kullanılmıştır. Faktörler arasındaki korelasyona göre Varimax dik döndürme tekniği kullanılmıştır. Bunun sonucunda 35 madde üzerinden işlem yapılmıştır.

Bu çalışmanın dayandığı ve madde havuzunu oluşturan Husu ve Tirri (2007)'nin çalışmalarında öğretmenlerin eğitsel değerleri üç ana kategoride ele alınmıştır. Husu ve Tirri (2007) eğitsel değerleri; bireysel, sosyal ve ilişkisel yönlerinin olduğunu belirtmektedir. Bu ana kategoriler de yine kendi içinde 6 alt kategoriye ayrılmıştır. Bireysel değerler mükemmellik ve özsaygı; sosyal değerler hizmet ve adalet; ilişkisel değerler ise işbirliği ve saygı alt kategorileri olarak belirlenmiştir. Bu

yapı şekil 2'de gösterilmiştir. Bu açıklamalara dayanarak, ölçeğin faktör yapısına ilişkin daha nesnel karar verebilmek amacıyla üç faktörlü yapı açımlayıcı faktör analizi ile incelenmiş ve ortaya çıkan yapı değerlendirilmiştir.

Üç faktörlü yapıya göre gerçekleştirilen EDÖ faktör analizi (döndürülmüş temel bileşenler analizi) sonuçları Tablo 1'de verilmiştir. EDÖ, 3 faktörlü açıklayıcı faktör analizi sonucuna göre; bireysel değerler alt boyutu toplam varyansın %32,977'sini, sosyal değerler alt boyutu %19,327'sini, ilişkisel değerler alt boyutu %16,194'ünü açıklamaktadır. Döndürme sonrasında, bireysel değerlerin 18 maddeden (M_19, M_22, M_24, M_25, M_26, M_27, M_28, M_29, M_30, M_31, M_33, M_34, M_35, M_36, M_37, M_39, M_41, M_42,) oluştuğu ve maddelerin yük değerlerinin 0,547-0,757 arasında değiştiği, sosyal değerlerin 10 maddeden (M_7, M_9, M_10, M_11, M_12, M_14, M_15, M_17, M_20, M_23) oluştuğu ve maddelerin yük değerlerinin 0,481-0,727 arasında değiştiği, ilişkisel değerlerin 7 maddeden (M_1, M_2, M_4, M_5, M_8, M_13, M_16) oluştuğu ve maddelerin yük değerlerinin 0,486-0,780 arasında değiştiği belirlenmiştir.

Tablo 1. Üç faktörlü yapıya göre EDÖ faktör analizi (döndürülmüş temel bileşenler analizi) sonuçları

	Faktör ortak varyansı	Rotated Component Matrix ^a		
		Bireysel	Sosyal	İlişkisel
M_31	,723	,757		
M_30	,729	,752		
M_27	,736	,730		
M_26	,761	,729		
M_39	,703	,726		
M_34	,722	,725		
M_29	,757	,722		
M_33	,725	,708		
M_28	,702	,707		
M_36	,696	,694		
M_35	,685	,680		
M_41	,719	,664		
M_37	,681	,662		
M_42	,704	,660		
M_25	,719	,640		
M_19	,617	,582		
M_24	,671	,573		
M_22	,631	,547		

M_10	,628		,727	
M_11	,630		,711	
M_12	,646		,689	
M_9	,648		,659	
M_23	,719		,630	
M_20	,710		,630	
M_7	,641		,616	
M_17	,643		,590	
M_14	,515		,569	
M_15	,625		,481	
M_2	,715			,780
M_1	,648			,757
M_16	,650			,752
M_4	,607			,689
M_5	,382			,614
M_8	,681			,613
M_13	,580			,486
Açıklanan Varyans; Toplam: %68,253;				
Bireysel: %32,270; Sosyal: %19,578; İlişkisel: %16,405				

Kuramsal olarak eğitsel ölçeğin sosyal boyutu, toplumsal ve yerel bilinçlenme ve katılımı ifade etmektedir. Aynı zamanda kişinin kendinin ve diğerlerinin haklarını savunmasını, okul ve toplumdaki adaletsizliğe karşı gelmesini vurgulamaktadır. Başkalarına karşı empati geliştirmek, hassasiyetlerine önem vermek, bakış açılarını anlamak ve değerleri üzerine yoğunlaşmayı da içermektedir (Husu ve Tirri, 2007).

İlişkisel değerler, kişilerarası ilişkilerin gerçekleştirilmesi ve süreci üzerine odaklanmaktadır. Öğretmenler açısından öğrencilerin ve diğerlerinin ihtiyaçlarını dikkate almanın ve onlarla nazik ve hoşgörülü ilişki kurmanın önemini vurgulamaktadır (Husu ve Tirri, 2007). Eğitim programlarının hedeflerine ulaşabilmesi için öğretmen-öğrenci ilişkilerinin birbirini desteklemeye istekli olması, öğretmenlerin birbirleriyle meslektaş dayanışması ve işbirliği içinde olması gerekmektedir.

Bireysel değerler, daha iyi ve olumlu bir gelecek inancı ve ümidiyle özsaygı ve öz disiplin duygusu geliştirmeyi kapsamaktadır.

Ayrıca, öğrencileri potansiyellerini gerçekleştirebilmeleri için onlara destek olmayı içermektedir. Öğretmenler bunu, kısa ve uzun vadeli hedefler koyarak, öğrencilerin en uygun performansla belirlenen görevlere odaklanmalarını sağlayarak, umut ve iyimserliği sadece öğrenciler arasında değil aynı zamanda meslektaşları arasında da yayarak yapmaktadırlar (Husu ve Tirri, 2007).

Analiz sonucunda, ölçek maddelerinin bireysel, sosyal ve ilişkisel faktör yapıları altında 3 boyutlu olarak istatistiksel olarak anlamlı biçimde toplandığı; ancak bu toplanmada kuramsal yapıya göre bazı sapmaların olduğu görülmüştür. Başka bir ifadeyle, kuramsal olarak farklı boyutlarda olması gereken ifadeler istatistiksel olarak değişik boyutlar altında toplanmıştır. Örneğin; kuramsal olarak madde 30 (Uzlaştıkları ortak kurallara uyar ve saygı duyarlar) ve 31 (Birbirlerinin fiziksel ve psikolojik mahremiyetine saygı duyarlar) ilişkisel, madde 28 (Barış içinde ve birlikte çalışmayı alışkanlık haline getiriler) ve 34 (Okullarında eğitsel bir ortamı oluşturma çabasındadırlar) ise sosyal boyuta vurgu yapan ifadeler olmasına rağmen istatistiksel

olarak bireysel boyut altında toplanmıştır. Madde 7 (Değişikliklere hazır ve esnekler) ve 23 (Hatalarını kabul etmeyi ve bunlardan ders çıkartmayı öğrenirler) bireysel boyuta vurgu yapan ifadeler olmasına rağmen istatistiksel olarak sosyal boyut altında toplanmıştır. Madde 4 (Huzurlu ve şefkatli bir ortam yaratmak amacındadırlar) maddesi sosyal boyuta vurgu yapan ifade olmasına rağmen istatistiksel olarak ilişkisel boyut altında toplanmıştır. Bu maddelerin, ifade ettiği boyutlar altında toplanmamasının kültürel algı farklılıklarından kaynaklandığı söylenebilir. Bu eksikliklerine rağmen, genel olarak maddelerin kuramsal olarak tanımlanan boyutlar altında istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde toplandığını söyleyebiliriz.

Güvenirlilik Çalışmaları

Güvenirlilik çalışmasında Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Hesaplanan iç tutarlılık katsayıları, ölçeğin güvenirliliğinin yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. 317 katılımcının, ölçeğin 38 maddesine verdikleri yanıtlardan elde edilen iç tutarlılık

katsayısı 0,982 olarak belirlenmiştir. Ölçeği oluşturan üç boyutun iç tutarlılık katsayıları; "Bireysel " için .957, "Sosyal" için .903, ve "ilişkisel" için .866'dir. Ölçeği oluşturan altı boyutun iç tutarlılık katsayıları; mükemmellik 0,968, özsaygı 0,897, hizmet 0,901, adalet 0,930; işbirliği 0,916 ve saygı 0,814 'dir. EDÖ'ne ait ortalama, standart sapma, madde-toplam korelasyonları ile alt %27 ve üst %27' lik grupların madde puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t testi sonuçları hesaplanmış, ölçekte yer alan tüm maddeler için madde-toplam korelasyonlarının .642 ile .825 arasında değiştiği ve t-testi değerlerinin anlamlı çıktığı saptanmıştır (p<.001). Madde toplam korelasyonu .30 ve daha yüksek olan maddelerin bireyleri iyi derecede ayırt ettiği (Büyüköztürk, 2007) dikkate alındığında, ölçekteki maddelerin güvenirliliklerinin yüksek ve aynı davranışı ölçmeye yönelik oldukları söylenebilir. EDÖ faktörleri arasında yüksek düzeyde pozitif ve anlamlı bir korelasyonun olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla, bu alt ölçekler arasında olumlu bir tutarlılığı olduğu sonuçlardan anlaşılmaktadır (Tablo 2).

Tablo 2. EDÖ Faktörleri Arasındaki İlişkiler

		FAK1	FAK2	FAK3
FAK1	Pearson Correlation	1	,748**	,863**
	Sig. (2-tailed)		,000	,000
	N	316	315	310
FAK2	Pearson Correlation	,863**	1	,712**
	Sig. (2-tailed)	,000		,000
	N	310	312	311
FAK3	Pearson Correlation	,748**	,712**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	
	N	315	311	317

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Sonuç

Ölçek için gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizi sonucunda, düşük yük değeri olan ve/veya binişiklik gösteren (birden fazla faktöre yüklenen) maddelerin çıkarılmasıyla, 35 maddelik üç faktörlü yapısı olan bir ölçek ortaya çıkmıştır. Eğitsel Değerler Ölçeği (EDÖ); bireysel, sosyal ve ilişkisel değerler alt boyutlarından oluşmaktadır. Analiz sonucunda ölçek maddelerinin bireysel, sosyal

ve ilişkisel faktör yapıları altında istatistiksel olarak anlamlı biçimde toplandığı; ancak bu toplanmalarda kuramsal yapıya göre bazı sapmaların olduğu görülmüştür. Kuramsal olarak farklı boyutlarda ifade edilen maddeler istatistiksel olarak değişik boyutlar altında toplanmıştır.

Kuramsal olarak eğitsel değerler ölçeğinin sosyal boyutu, toplumsal ve yerel bilinçlenme ve katılımı ifade etmektedir. Kişinin kendi haklarını ve diğerlerinin haklarını savunmasını, okul ve toplumdaki adaletsizliğe karşı gelmesini, başkaları ile empati kurmasını, başkalarının hassasiyetlerine önem vermesini, diğerlerinin bakış açılarının anlamayı ve değerleri üzerine yoğunlaşmayı da içermektedir.

İlişkisel değerler, kişilerarası ilişkilerin gerçekleştirilmesi ve süreci üzerine odaklanmaktadır. Öğretmenlerin, öğrenciler ve diğerleri ile nazik ve hoşgörülü ilişki kurmasının önemini vurgulamaktadır. Ayrıca, öğretmen-öğrenci ilişkilerinin birbirini desteklemeye istekli olması, öğretmenlerin birbirleriyle meslektaş dayanışması ve işbirliği içinde olması ile ilgilidir. dir.

Bireysel değerler, daha iyi ve olumlu bir gelecek inancı ve ümidiyle özsaygı ve öz disiplin duygusu geliştirmeyi kapsamaktadır. Öğrencilerin potansiyellerinin açığa çıkarılabilmesi için onlara destek olmayı, bu

amaçla, belirlenen görevlere odaklanmalarını sağlayarak, umut ve iyimserliği sadece öğrenciler arasında değil aynı zamanda meslektaşları arasında da yaymayı içermektedir.

Sonuç olarak; açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçek "sosyal, bireysel ve ilişkisel değerler" olarak isimlendirilen üç boyuttan oluşmuştur. Bu üç boyut toplam varyansın %68,253'ünü açıklamaktadır. Analiz sonuçlarına göre, kuramsal olarak belirtilen maddelerin ifade ettikleri 3 boyutun altında istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde toplandığını söyleyebiliriz.

Eğitsel Değerler Ölçeğinin güvenirligi, Cronbach Alpha katsayısı ve madde toplam korelasyonları değerlerine göre oldukça yüksektir. Analiz sonuçlarına göre, Eğitsel Değerler Ölçeğinin, öğretmenlerinin eğitsel değerlerinin belirlenmesinde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2009). İlköğretim okullarında görevli branş öğretmenlerinin değer öğretimi yaparken kullandıkları etkinlikler: 2004 ve 2007 yıllarına ilişkin bir karşılaştırma. *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (2): 403-414.
- Akbulut, Y. (2010). *Sosyal bilimlerde SPSS uygulamaları (sık kullanılan istatistiksel analizler ve açıklanmalı SPSS çözümleri)*. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Aktepe, V. ve Yel, S. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin değer yargılarının betimlenmesi: Kırşehir ili örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (3), 607-622.
- Altun, A. S. (2003). Eğitim yönetimi ve değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1:7-18.
- Aşçı, M. (2009). Kişisel ve sosyal bir değer olarak okuryazarlık. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17) 9-26.
- Büyüköztürk, Ş. (2006). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Campbell, E. (2003). *The ethical teacher*. London: Open University Press.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik. SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Doğanay, A. ve Sarı, M. (2004). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerine temel demokratik değerlerin kazandırılma düzeyi ve bu değerlerin kazandırılması sürecinde açık örtük programın etkilerinin karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 10 (39), 355-383.
- Ekşi, H. (2003). Temel insanî değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: Karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), s.79-96.
- Husu ve Tirri (2007). Developing whole school pedagogical values—A case of going through the ethos of "good schooling" *Teaching and Teacher Education* 23: 390-401

- Kjellin, MS., Mansson, N. & Vestman, OK (2009). Values in student teachers educational practice. *Research in Higher Education Journal*, 4,1-13.
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik bir olgu olarak değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3): 217-239.
- Sağnak, M. (2005). İlköğretim okullarında görevli yönetici ve öğretmenlerin örgütsel değerlere ilişkin algıları, *Eğitim ve Bilim*, 30, 31 – 38.
- Sarı, E. (2005). Öğretmen adaylarının değer tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (10), 73-88.
- Slattery, P., & Rapp, D. (2003). *Ethics and the foundations of education: Teaching convictions in a postmodern world*. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Taşdan, D. (2008). *Türkiye'deki kamu ve özel ilköğretim okulu öğretmenlerinin bireysel değerleri ile okulun örgütsel değerleri arasındaki uyum düzeyi, iş doyumu ve algılanan sosyal destek ile ilişkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tirri, K., Husu, J. (2006). The pedagogical values behind teachers' reflection on school ethos. In M. B. Klein (Ed.), *New teaching and teacher issues* (pp. 163–182). New York: Nova Publishing.
- Tirri, K., Campbell, E., Gearon, L. & Lovat, TJ. (2012). The Moral core of teaching, *Education Research International*, (2012), Article ID 716268, 1-2, doi:10.1155/2012/716268
- Tomul, E. (2014). Sınıfta öğretmen-öğrenci iletişimi. (ed. Hüseyin Kıran). *Etkili Sınıf Yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2014
- Tunca, N. ve Sağlam, M. (2013). İlköğretim öğretmenlerine yönelik mesleki değerler ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi*, 3(1):139-164
- Uyan, G. (2002). Öğretmenlerin iş değerleri, kişilik özellikleri ve iş tatminleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi: MEB'na bağlı resmi ve özel eğitim kurumlarında gerçekleştirilen bir çalışma. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Vurgun, L. & Öztop, S. (2011). Yönetim ve örgüt kültüründe değerlerin önemi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(3): 217-230
- Yılmaz, K. (2006). İlköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin görüşlerine göre resmi ilköğretim okullarının örgütsel değerleri ve bu değerleri okul yöneticilerinin yönetme durumu. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Ek: Eğitsel Değerler Ölçek maddeleri

Bir değer olarak alttaki ifadelere katılma düzeyinize uygun seçeneği X ile işaretleyiniz.			Hiç katılmıyorum	Kısmen katılmıyorum	Katılmıyorum	Çoğunlukla katılmıyorum	Tamamen katılmıyorum
No	Sıra	Bu okulda öğretmenler;	1	2	3	4	5
1		Mesleki rollerine uygun davranırlar.					
2		Yol gösterici ve aktif olmayı amaçlar					
4		Huzurlu ve şefkatli bir ortam yaratmak amacındadırlar					
5		Yeni öğrenme yollarına kuşkulu yaklaşırlar					
7		Değişikliklere hazır ve esnektiler					
8		Öğrencileri için buradadırlar					
9		Her şeye açık ve dürüsttüler					
10		Birbirlerinin ihtiyaçlarına duyarlıdırlar.					
11		Başkalarından bekledikleri davranışları kendileri de davranırlar					
12		İşbirliğinde demokratiktirler					
13		Velilerle işbirliği yaparlar					
14		Okulları dışındaki insanlarla işbirliği yaparlar					
15		Öğrencilerin öğrenmesini destekleyen işbirliğine dayalı öğretim yöntemlerini kullanırlar					
16		Farklılıkları hoş görmek için eğitim verirler					
17		Bireysel çıkarlarından çok toplumun çıkarlarını düşünürler					
19		Doğal çevreye karşı duyarlıdırlar					
20		Birbirlerine yardım eder ve cesaretlendirirler.					
22		Okullarında iyi geleneklerin oluşmasını sağlarlar					
23		Hatalarını kabul etmeyi ve bunlardan ders çıkartmayı öğrenirler.					
24		Doğru ve yanlış ayırt etmeyi öğrenirler					
25		İşlerini dürüstçe değerlendirmeyi öğrenirler					
26		Çalışma arkadaşlarıyla ilişkilerde nazik davranılır.					
27		İşlerine karşı olumlu bir tutum izlerler					
28		Barış içinde ve birlikte çalışmayı alışkanlık haline getiriler					
29		Ellerinden gelen en iyi çabayı sergilerler					
30		Uzlaştıkları ortak kurallara uyar ve saygı duyarlar					
31		Birbirlerinin fiziksel ve psikolojik mahremiyetine saygı duyarlar					
33		Okulun eşyalarını (ve mülkünü) korur.					
34		Okullarında eğitsel bir ortamı oluşturma çabasındadırlar. -					
35		Mesleki gelişimleri için sorumluluk alırlar					
36		Görevleri ile ilgili sorumluluk alırlar					

37	Çalışma arkadaşları ile ilgili sorumluluk alırlar					
39	Çalışma arkadaşlarına güvenirler					
41	Bilgi ve becerilerinin olası en iyi standartlara ulaşması için çalışırlar.					
42	Oluşturdukları hedeflere ulaşmaya çalışırlar					

Summary

Introduction

Although the responsibilities of teachers are defined formally, the informal part of teaching profession outweighs the formal part. Teachers are not free to decide on the content of education and instruction due to the formal part of teaching profession. In the informal part, teachers form professional values in an educational environment by creating a professional identity perception. Furthermore, teaching is an ethical and pedagogic-based profession. Pedagogical values are related to the attitudes, expectations and norms which form teaching behaviors. Pedagogical values mostly develop through the interaction with other teachers and students in a spontaneous way. As the pedagogical values guide teachers in their daily school life, researchers in the education field have a growing interest to analyze the content and structure of pedagogical values. In Turkey, researchers scrutinize the values of teachers in terms of organizational, professional and instructional aspects. However, although there are some studies on the issue, the studies in Turkey are mostly based on professional values. Developing a scale which determines the pedagogical values as an important component of teaching profession might contribute to the understanding of pedagogical values which are prerequisites for teaching profession.

Methodology

The study group: The study group consists of the teachers who work at the official primary schools in the city centers of Denizli and Burdur in 2010-2011 academic years. Of the participants, 46.5% are females and 53.5% are males. 55.7% of the participants were primary school teachers, and 44.3% were subject matter teachers.

The development of the scale: In the development process, 42-item pedagogical values list of Husu and Tirri (2007) contributed to our study. These items were translated into Turkish, and evaluated by a teacher who teaches Turkish. By considering its actual meaning, the items were rewritten based on the suggestions. The items were analyzed by two experts based on their clarity, comprehensibility and relevancy. The first draft of the scale was conducted to 28 primary and subject matter teachers. As for the clarity of the items, 5 items were reconsidered due to the problems in the piloting process. After these items were rewritten again, the 42-item scale was ready for the reliability and validity analyses.

Findings

After the evaluation of KMO values and Bartlett test results of Pedagogical Values Scale, the factorability was confirmed with a Kaiser-Myer-Olkin (KMO) value and a significant Bartlett's Test of Sphericity [KMO: 0.971 $\chi^2=12939,275$, $sd = 820$, $p < .001$]. The construct validity of Pedagogical Values Scale was confirmed with exploratory factor analysis. A principal component analysis was examined without rotation, and a final four-factor structure whose eigenvalues are more than 1 in line with Kaiser-Guttman principle of Pedagogic Values Scale was obtained. These 4 factors explain 69.362% of the total variance. According to the communality of these 4 factors, the factor loadings fluctuate between 0.508 and 0.801. Considering the component matrix table, the first factor loading values of 42 items were 0.654 and above, and the loading value of one item (3rd item) was found to be 0.126. Before rotation, the first factor explains 58.387% of total variance. These results indicated that the scale has a general factor structure.

On the other hand, it is suggested that the factor structure of the scale should be defined by considering theoretical explanations and results of factor rotation with Kaiser-Guttman. According to the correlations between factors, varimax technique was applied, and the process went on with 35 items.

The construct validity was analyzed as 3-factor in line with the theoretical explanations. Based on these explanations, individual, social and relational values of Pedagogical Values Scale explained 32.977%, 19.327% and 16.194% respectively. After rotation, the factor of individual values consisted of 18 items, and the factor loadings of the items fluctuated between 0.547 and 0.757. The factor of social values consisted of 10 items, and the factor loadings of the items fluctuated between 0.481 and 0.727. The factor of relational values consisted of 7 items, and the factor loadings of the items fluctuated between 0.486 and 0.780. As a result of exploratory factor analysis, the scale consists of three factors as "individual, social and relational" values. These three factors accounts for 68.253% of total variance.

The internal consistency of the scale was found to be .982, and this indicates that the scale is highly reliable. Strong and high Cronbach's alpha reliabilities were calculated for each factor, as well. The internal consistencies of three factors were as follows: .957 for individual, .903 for social, and .866 for relational. The internal consistencies of six sub-dimensions of the scale were as follows: .968 for excellence, .897 for self-respect, .901 for service, .930 for justice, .916 for collaboration and .814 for respect.

Discussion

At the end of exploratory factor analysis, some items were removed from the analysis due to poor factor loadings and cross-loadings, and a 35-item scale was formed. The exploratory factor analysis of 35-item Pedagogical Values Scale (PVS) involves the factors of individual, social, and relational. These three factors explain 68.253% of total variance. The analysis indicated that the items in the scale come around the factors of individual, social, and relational significantly; however, some skewed distributions were also seen in terms of the theoretical framework. The items which were determined theoretically in different factors were formed under different factors. According to Cronbach's alpha coefficients and item total correlations, the reliability coefficients of the Pedagogical Values Scale were quite high.

To sum up, although there were some discrepancies between the analysis results of the scale and theoretical explanations, the Pedagogical Values Scale can be considered as a valid and reliable measurement tool in order to determine the pedagogical values of teachers.